

Розділ 5

ФІНАНСИ І БАНКІВСЬКА СПРАВА

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).201-209](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).201-209)

УДК 339.727.22

Варцаба В.В.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ВОЄННИЙ КОНТЕКСТ

Стаття присвячена питанням залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну в умовах війни та повоєнного відновлення економіки. В роботі аналізуються: поточні тенденції ПІІ в світі та Україні, фактори, що впливають на інвестиційну привабливість України, перешкоди та проблеми мобілізації ПІІ. На основі проведеного дослідження розроблено рекомендації щодо покращення інвестиційного клімату в Україні, стимулювання притоку ПІІ, підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів.
Ключові слова: інвестиції, прямі іноземні інвестиції, іноземне інвестування, економічний розвиток, інвестиційний клімат.

Вступ та постановка проблеми. Загострення ситуації через війну та економічні труднощі підкреслює потребу у ретельному аналізі, плануванні та реалізації дієвих стратегій для забезпечення стабільності функціонування інвестиційного ринку в Україні. Руйнування міст і селищ, знищення значної частини житлового фонду та важливих інфраструктурних об'єктів лише підкреслює необхідність залучення прямих іноземних інвестицій, з урахуванням того, що і за війни цей процес супроводжується значними ризиками для інвесторів. Ускладнення доступу до закордонних джерел інвестування (зокрема внаслідок екзогенних шоків пандемії, війни в Україні та потрійної продовольчої, паливної та фінансової криз [4, с. 32]) вимагає уваги до «якості» інвестиційних ресурсів, зміцнення інвестиційних інститутів, мобілізації, насамперед, прямих інвестицій та посилення ролі держави як регулятора інвестиційного процесу.

Від ефективності методів залучення та мобілізації іноземних інвестиційних ресурсів залежить не лише розв'язання нагальних інфраструктурних, соціальних і екологічних проблем, а й можливість структурної перебудови вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Слід зауважити, що загальним питанням

залучення інвестиційних ресурсів присвячено роботи багатьох як закордонних, так і вітчизняних учених: І. Безп'ятої, Т. Говорушко та Н. Обушна, А. Завгороднього, К. Крамаренка, І. Мошляка, М. Оршанської та ін. Проте актуалізується необхідність поглибленого вивчення перспектив залучення прямих іноземних інвестицій в Україну в воєнний та повоєнний період відновлення економіки.

Мета даної статті полягає у розробці ефективних методів залучення прямих іноземних інвестицій, ідентифікацію перешкод та проблем, що виникають у процесі їх мобілізації, а також розробку рекомендацій для прийняття рішень та практичних заходів у цій сфері.

Результати дослідження.

Проблема задоволення потреб у інвестиційних ресурсах завжди залишається актуальною в суспільстві, і ця тенденція проявляється в будь-якій економічній системі або серед різноманітних суб'єктів господарювання. Згадана проблема ускладнюється тим, що інвестиції як економічна категорія – це ресурси для майбутнього, а суспільство практично завжди схильне віддати перевагу сьогоденним потребам та витратити ресурси для їх задоволення.

І хоча на практиці немає такого поняття, яке б використовувалося настільки часто як «інвестиції», серед вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, юристів, які досліджують інвестиції, інвестиційну діяльність, інвестиційний потенціал, немає єдиного погляду щодо визначення цього терміна.

Найбільш повне й вичерпне визначення

© Варцаба В. В., аспірант кафедри економіки та підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380501011695, e-mail: vartsaba.vitalii@student.uzhnu.edu.ua

інвестицій знайшло своє відображення в Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції трактуються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [12].

У економічному аспекті термін «інвестиції» має різні відтінки значень. По-перше, він означає купівлю фінансових інструментів, таких як акції або облигації, з певним очікуванням на фінансові вигоди. По-друге, «інвестиції» можуть означати реальні матеріальні активи, такі як машини та обладнання, що є необхідними для виробництва та продажу різноманітних товарів. На найширшому рівні розуміння, інвестиції функціонують як важливий механізм, необхідний для фінансування, підтримки зростання та розвитку економіки на рівні країни, регіону, окремої галузі або підприємства. Вчені різними шляхами розкривають сутність поняття «інвестиції». Однак, незважаючи на цю різноманітність поглядів, вони доходять єдиної думки стосовно того, що в основі інвестицій лежить головним чином намір отримати майбутнього доходу (прибутку) з вкладеного капіталу (ресурсів) через розширення та модернізацію виробництва. Ця основна мета є тим, що надихає інвесторів направляти свої кошти в різні сфери діяльності, такі як виробничі, комерційні та інші.

Одним із найбільш ефективних та, за умови розумної діяльності органів влади, доступних ресурсів для країни є прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

Вчені та дослідники за межами та в межах України розглядають ПІІ з низки перспектив. Узагальнюючи та впроваджуючи в реальний контекст усі роздуми науковців і практиків, можна зробити висновок, що коли нерезидентська компанія вкладає фінансові ресурси у проекти інвестування на території України з метою активної господарської діяльності та керівництва суб'єктом підприємницької діяльності, вона фактично виступає в ролі зовнішнього інвестора. Отже,

кошти, які вона вкладає, заслуговують на визнання як прямі іноземні інвестиції.

Оскільки прямі інвестиції збільшують виробничі потужності національних економік, забезпечуючи матеріальну основу для нарощування податкової бази державного та місцевих бюджетів [2], а також відіграють суттєву роль у реалізації проектів державно-приватного партнерств [11], то врахування їх глобальних тенденцій є необхідним аспектом у визначенні ефективних методів приваблення інвестиційних ресурсів.

Виходячи з того, що у зв'язку із переглядом Національним банком даних щодо прямих інвестицій за період 2015-2019 роки дані державного статистичного спостереження щодо інвестицій зовнішньоекономічної діяльності за період 01 січня 2016 року – 31 грудня 2019 року вважаються неактуальними [16], то аналіз глобальних інвестиційних трендів за період 2017-2022 років буде здійснено за даними наведеними в Доповіді про світові інвестиції, яка зосереджена на тенденціях у прямих іноземних інвестиціях (ПІІ) у всьому світі.

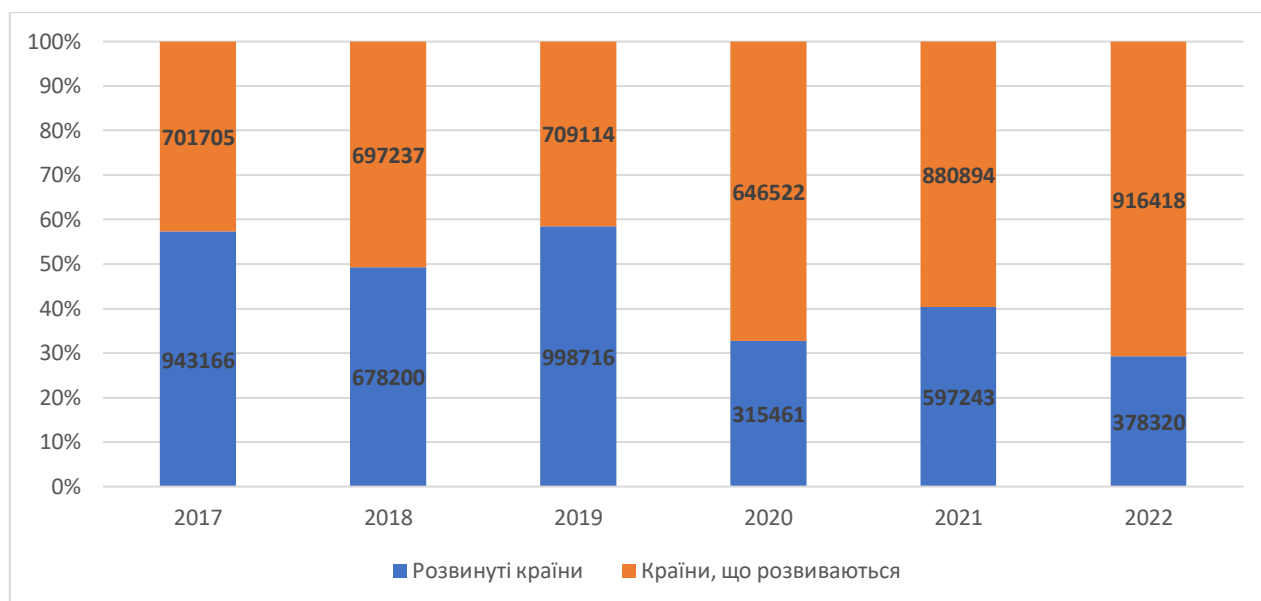
Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій за період 2017-2022 роки на перший погляд дає підстави для позитивної оцінки змін, що відбулися, в контексті фінансування світовим капіталом країн, що розвиваються: відсоткове співвідношення зросло від 42,7% у 2017 році до 70,8% за підсумками 2022 року (рис. 1).

Аналізуючи інформацію з рисунку 1, можна зробити висновок, що надходження ПІІ в світі зазнали значних змін протягом 2017-2022 років, а країни, що розвиваються, стають все більш привабливими для іноземних інвесторів:

- 2017-2019 - ПІІ в розвинені країни значно перевищували ПІІ в країни, що розвиваються.
- 2020-2022 - різниця в ПІІ між двома групами країн значно зменшилась.
- 2022 - ПІІ в країни, що розвиваються, значно перевищили ПІІ в розвинені країни.

Слід зазначити, що згідно з класифікацією Статистичного відділу ООН¹, Україна відноситься до групи країн з перехідною економікою.

¹ Поділ країн на групи за рівнем економічного розвитку використовується виключно для статистичних та аналітичних цілей. Ця класифікація не дає остаточної оцінки рівня розвитку конкретної країни.

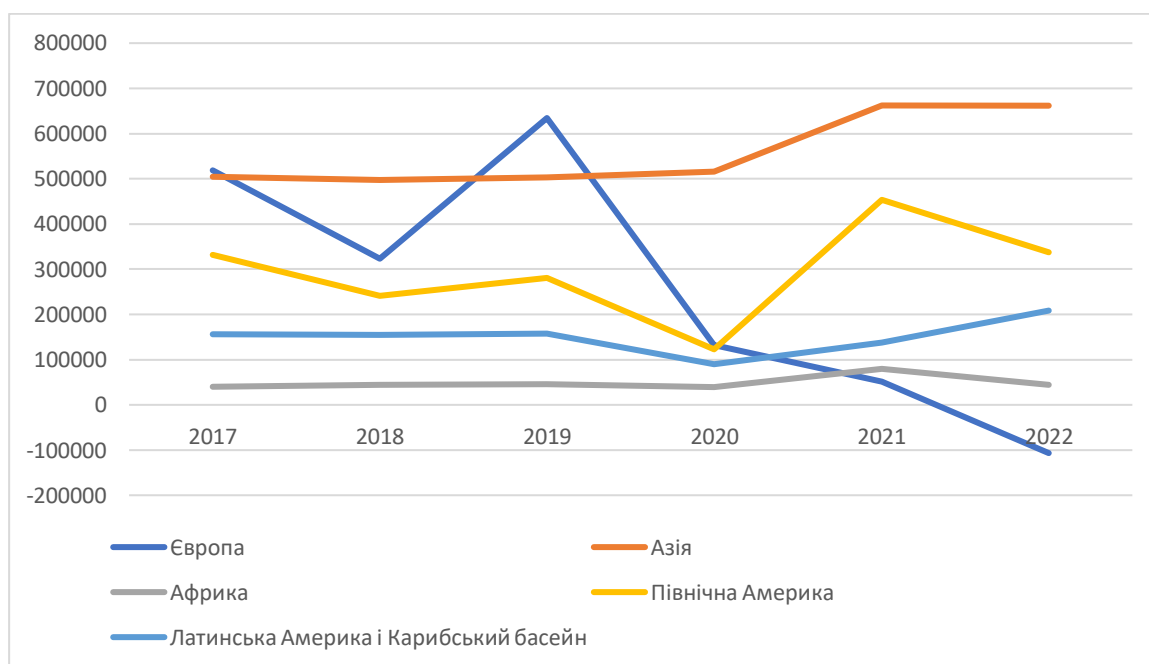

Рис.1. Надходження ПІІ за економіками, 2017-2022 рр., млн дол.*

* Побудовано автором за даними [4, с. 218]

Залишаються усталено привабливими для залучення зарубіжних інвестицій країни Азії, друге місце в цьому рейтингу належить країнам

Північної Америки, а третю позицію займають країни Латинської Америки та Карибського регіону (рис. 2).

Рис. 2. Надходження ПІІ за регіонами світу, млн.дол. США *

* Побудовано автором за даними [4, с. 218-221]

У 2022 році найменш привабливими для зарубіжних інвесторів є європейські країни, яких пропорція у глобальних прямих іноземних інвестиціях протягом п'ятирічного періоду змінилася від 31,5% в 2017 році до -8,2% в 2022 році.

Важливо зазначити, що привабливість країни для інвесторів залежить від багатьох факторів, таких як політична стабільність, економічне зростання, рівень корупції, доступ до інфраструктури та кваліфікованої робочої сили. Ситуація з ПІІ може змінюватися з часом.

Можливо, саме війна в Україні призвела до зменшення ПІІ в країні Східної Європи.

Водночас, можна спостерігати зниження обсягу капіталовкладень в європейських країнах. Згідно з рисунком 2 та таблицею 1, протягом

2017-2022 років спостерігається зниження обсягу капіталовкладень в європейських країнах. Узагальнення руху прямих іноземних інвестицій за останні 6 років наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Потоки ПІІ у Європі за 2017- 2022 рр., млн дол США*

Рік	Надходження ПІІ				Відтік ПІІ			
	Європа	ЄС	Інші країни Європи	в т. ч. Україна	Європа	ЄС	Інші країни Європи	в т.ч. Україна
2017	518733	263468	255266	3727	527156	324044	203113	281
2018	323683	309973	13710	4732	539713	2343807	195906	-127
2019	634327	600079	34248	6017	618233	617348	884	842
2020	132537	115623	16914	-36	-38461	63582	-102043	22
2021	50711	152381	-	7320	573223	476548	96675	-198
2022	-106770	-124948	18178	848	224283	96167	128116	344

* Побудовано автором за даними [4, с. 218]

Відомості з таблиці 1 розкривають, що протягом 2017–2019 років та 2021 року спостерігалось послідовне зростання обсягу прямих іноземних інвестицій, які надійшли в Україну. Однак у 2020 та 2022 роках відбулося різке зниження цього обсягу у порівнянні з попередніми 2019 та 2021 роками. Подібні

тенденції виявилися й у зміні сальдо прямих іноземних інвестицій, що визначається як різниця між величиною прямих іноземних інвестицій, що надходять в Україну, та загальною сумою прямих іноземних інвестицій, що залишають Україну (див. рис. 3).

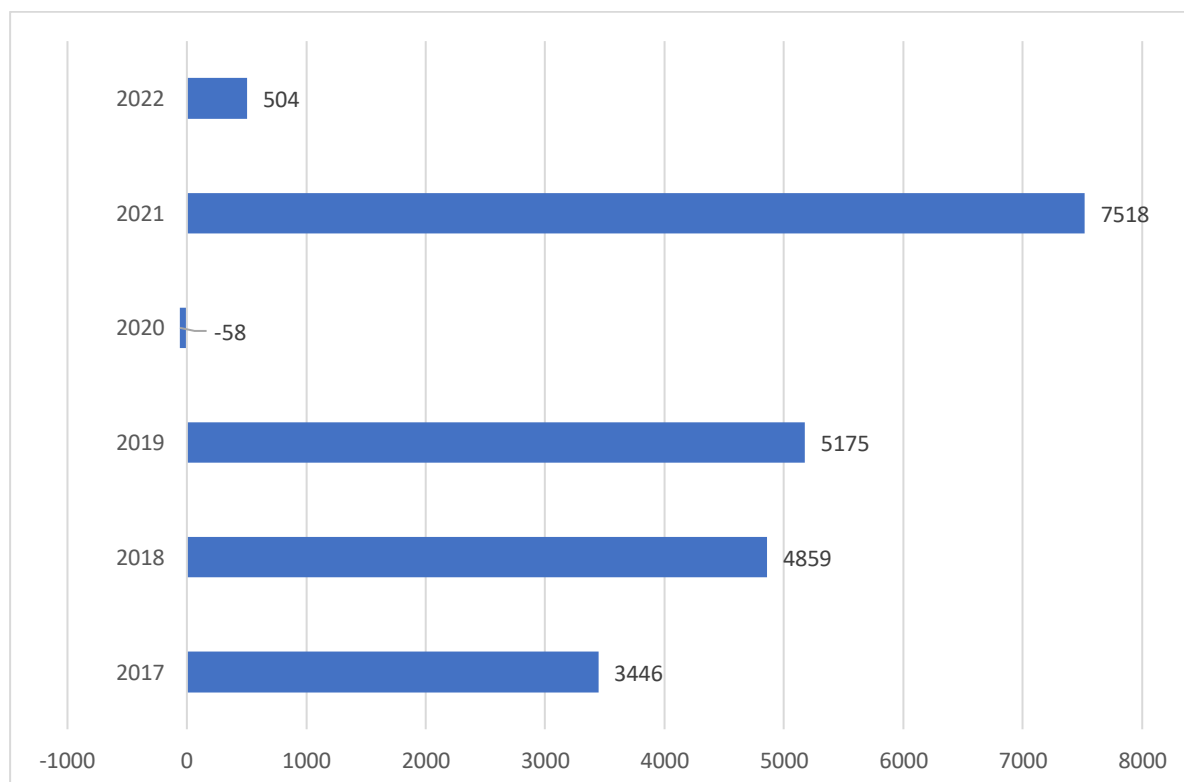

Рис. 3. Сальдо прямих іноземних інвестицій України за 2017-2022 рр., млн дол. США*

* Побудовано автором за даними [4, с. 218]

Цей показник проявився як позитивний і високий у 2017–2019 роках та 2021 році:

- у 2017 році обсяг ПІІ, що надійшли в Україну, склав 3727 млн дол. США.
- у 2019 році цей показник сягнув 6017 млн дол. США, що майже вдвічі більше, ніж у 2017 році.
- у 2021 році, після незначного спаду у 2020 році, обсяг ПІІ знову зріс до 7320 млн дол. США.

У 2020 році обсяг ПІІ впав до -58млн дол. США, що є найнижчим показником за весь досліджуваний період. У 2022 році, на тлі повномасштабної війни з Росією, обсяг ПІІ знову значно знизився до 504 млн дол. США.

Сальдо ПІІ, що розраховується як різниця між надходженнями та відтоком ПІІ, було позитивним у 2017-2019 та 2021 роках. Як наслідок, залишковий баланс коштів зберігався в Україні, підтримуючи розвиток її економіки. У 2020 та 2022 роках сальдо ПІІ стало від'ємним, що свідчить про втечу іноземного капіталу з України та, відповідно, втрату інвестиційних можливостей.

Аналіз глобальних інвестиційних трендів за період 2017-2022 років дозволяє стверджувати, що тенденції іноземного інвестування в

економіку країни є негативними. Війна з Росією значно погіршила інвестиційний клімат в Україні, однак політичні та економічні кроки керівництва країни, єдність українського народу мають сформувавши позитивний імідж України на світовій арені, що забезпечить сприятливі передумови залучення іноземних інвестицій в економіку України у найближчому майбутньому.

До повномасштабної війни (24.02. 2022 р.) ключовими проблемами для малого та великого бізнесу були судова система, корупція та доступ до міжнародних ринків для товарів і капіталу.

Наразі ж український бізнес стикається з ще більш фундаментальними та складними проблемами, спричиненими війною, такими як знищена інфраструктура, відсутність попиту, труднощі з доступом до фінансування та страхування тощо.

Відновлення України потребуватиме значних ресурсів, і залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) відіграватиме в цьому ключову роль.

За даними Міністерства фінансів України, представленими у таблиці 2, обсяг прямих іноземних інвестицій стрімко скоротився протягом останніх двох років.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2018-2022 рр., млн. дол. США [13]

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	Сума	Зміна (+;-)	Сума	Зміна (+;-)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
2018	4455	763	-5	-13	4460	21,1%
2019	5860	1405	648	653	5212	16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	7555	-198	-280	6885	-824,7%
2022	1152	-5535	529	727	623	-91,0%
2023	4095	2943	6	-523	4089	+556,3%

Згідно з даними таблиці 2, у 2018 році обсяг ПІІ, що надійшли в Україну, склав 4455 млн дол. США, а в 2019 році цей показник зріс до 5860 млн дол. США, що на 31,5% більше, ніж у 2018 році. Проте в 2020 році спостерігалось різке зниження ПІІ, коли обсяг впав до -868 млн дол. США, що є найнижчим показником за досліджуваний період. У 2021 році відбулося незначне зростання ПІІ до 6687 млн дол. США, що стало наслідком відновлення економіки після пандемії. Однак у 2022 році обсяг ПІІ знову знизився до 1152 млн дол. США, що свідчить про зниження ділової активності внаслідок

повномасштабної війни з Росією та загальної невизначеності і ризиків. У 2023 році сальдо інвестицій склало приблизно 4089 млн дол. США. Начебто не «мінус», проте для економіки України ця сума надто невелика.

На сьогоднішній день інвестори виявляють недостатню активність у вкладенні своїх коштів у нові проекти. Активність спостерігається лише серед обмеженої групи інвесторів, а саме тих підприємців, чії проекти до 24 лютого 2022 року були на фінальній стадії готовності. Після пережиття шокуючих подій у перші місяці військових дій інвестори прийшли

до висновку, що наразі надзвичайно важливо завершити те, що вже розпочато.

Вважаємо, що створення та підтримка сприятливого інвестиційного іміджу є однією з передумов для забезпечення стабільного економічного розвитку як національної економіки, так і її регіонів. Фактично, інвестиційна привабливість визначається як ключовий чинник, що стимулює інвестиційні процеси.

Проте в сучасних умовах Україна стикається з проблемою низької інвестиційної привабливості в очах іноземних інвесторів. Це може бути наслідком різноманітних факторів, таких як політична нестабільність, недостатня розвиненість правової системи, корупція, військові конфлікти або загальна економічна нестабільність.

Серед основних негативних та проблемних чинників на сучасному етапі слід виділити розвиток країни в умовах економіки війни. Героїчна боротьба українського народу проти агресора потребує значної фінансової підтримки. Прояви війни відлякують потенційних інвесторів та вносять певний негативний відбиток на економіку країни:

- руйнування та припинення функціонування аеропортів, портів і закриті кордони порушують міжнародну логістик;

- масове переміщення населення на більшості територій України. Ця тенденція створює економічні загрози для інвестування у будь-які проекти країни через ризики їх замороження або зриву;

- діяльність міжнародних компаній на території України ускладнюються логістичними проблемами та високими ризиками, які виникають внаслідок військової агресії з боку росії;

- намагання анексувати окремі регіони (до вересня 2022 року було анексовано 4% Миколаївщини, 88% Херсонщини, 67% Запоріжжя, 57% Донеччини і 99% Луганщини) призводить до активізації процесу релокації бізнесу з небезпечних регіонів, що призводить до додаткових ризиків і збитків [1];

- ліквідацію життєво необхідної інфраструктури (за допомогою нападу ворожої авіації, було нанесено кілька ударів з метою призупинення роботи ТЕС, АЕС, ГЕС, блокування роботи портів, переривання логістичних маршрутів, руйнування автомобільних шляхів по всій території України);

- зниження економічних показників та потенціалу економічного розвитку не лише регіонів України, де тривають активні бойові дії,

але й усієї країни загалом, що негативно впливає на інвестиційну привабливість.

Економіка України функціонує в надзвичайно складних умовах. Проте, героїчна стійкість українського народу у боротьбі за власну свободу та захист національних інтересів на міжнародному рівні відображається на позитивному іміджі країни. Це, у свою чергу, створює сприятливі передумови для приваблення іноземних інвестицій. Серед цих сприятливих умов можна виділити наступні:

1. Активна зовнішня політика керівництва держави, що проявляється у знакових політичних та економічних подіях для України, а саме:

- світовий безвіз (з 2017 року українці можуть вільно поїхати без візи чи отримати візу на місці до 144 держав) [3];

- Угода про Асоціацію з Європейським Союзом та статус кандидата в ЄС (23 червня 2022 року лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС) [15];

- інтеграційний курс до НАТО (на Брюссельському саміті в червні 2021 року лідери НАТО підтвердили рішення, ухвалене на саміті в Бухаресті 2008 року, про те, що Грузія й Україна стануть членами Альянсу. 30 вересня 2022 року Україна подала заявку на приєднання до НАТО) [6];

- дотримання тактики малих союзів (Люблінський трикутник Україна–Польща–Литва, Асоційоване тріо Грузія–Республіка Молдова–Україна, «Квадрига» на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони Україна–Туреччина) [5];

- формування антипутінської коаліції «Рамштайн» (у квітні 2022 року, на авіабазі США «Рамштайн» у Німеччині було напрацьовано механізм надання Україні військової допомоги з подальшим створення контактної групи оборони України) [5];

- Кримська платформа (пошуки форматів залучення міжнародних партнерів задля повернення Криму Україні дипломатичним шляхом привели до створення платформи).

2. Більшість країн світу та їхні лідери, разом з глобальною спільнотою, осуджують російське повномасштабне вторгнення до України. Прикладом може слугувати рішення Європарламенту від 23 листопада 2022 року, де росію визнали державою-спонсором тероризму. За цю резолюцію проголосували 494 європарламентарі, 58 були проти, а 44 утрималися голосування [8].

3. Прийнято ряд пакетів санкцій проти агресора і скасовано економічні угоди з Росією з боку країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів. Станом на серпень 2022 року Європейська Рада вже впровадила 11 пакетів економічних та особистих санкцій у зв'язку з військовою агресією росії проти України [9].

4. Багатостороння підтримка від країн G7 та Європейського Союзу, яка спрямована на підтримку України в цій складній ситуації.

5. Авторитет Президента України на міжнародній арені був визнаний такими виданнями, як "Time", "Profil" та "Financial Times", які обрали його людиною року та найвпливовішою постаттю 2022 року. Невпинна позиція глави держави в захисті свободи та демократії, а також пріоритетність принципу верховенства права, зміцнюють позитивне ставлення до країни на міжнародній арені. Це в свою чергу підвищує рівень довіри з боку інвесторів [7].

6. Проведення активного пошуку сучасних платформ та інноваційних інструментів для привернення зовнішніх інвестицій має важливе значення. Наприклад, Президент України Володимир Зеленський під час свого виступу на відкритті Нью-Йоркської фондової біржі представив платформу для потенційних іноземних інвесторів. На цій платформі зібрано більше 500 інвестиційних проєктів та можливостей у 10 різних секторах економіки. Ця ініціатива є частиною широкомасштабної кампанії під назвою "Advantage Ukraine", що була розроблена компанією WPP. Також варто відзначити важливий момент: Україна уклала угоду з Міжнародним агентством з гарантування інвестицій (MIGA) щодо впровадження механізму страхування інвестицій в умовах ведення бойових дій [10].

Ці передумови свідчать про те, що Україна є надійним партнером з динамічною економікою та значним потенціалом.

Незважаючи на те, що Україна стикається зі складними викликами, які здійснюють негативний вплив на економіку та інвестиційну привабливість важливим є стимулювання прямого іноземного інвестування.

Актуальність питання стимулювання іноземних інвестицій полягає в тому, що швидкість, з якою держава приваблює ці інвестиції та ефективність їх використання, мають вирішальне значення для успішної модернізації національної економіки. Відповідно до цього, головною задачею є визначення найкращих методів, інструментів і пріоритетів для стимулювання іноземних інвестицій з метою

створення ефективної довгострокової моделі приваблення цих інвестицій.

На сьогоднішній день однією з найважливіших проблем для інвесторів є забезпечення збереження їхніх інвестицій під час воєнного чи післявоєнного часу. Цей фактор є серйозним стримувальним чинником, і тому уряд України та міжнародні організації працюють над зменшенням можливих фінансових та інвестиційних ризиків. Головним завданням, над яким працюють для залучення та збереження інвестицій, є страхування ризиків міжнародними організаціями, які мають досвід роботи в країнах, де тривають воєнні конфлікти. Один із таких прикладів - Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), що є частиною Світового банку і раніше вже успішно впроваджувало проєкти в країнах з бойовою терористичною активністю. Хоча ситуація в Україні є складнішою, можна використовувати досвід, накопичений цією агенцією. Іншим можливим інструментом є гарантії від держав-партнерів бізнесу, які інвестують в Україну.

Іншим можливим інструментом є гарантії від держав-партнерів бізнесу, які інвестують в Україну. На практиці цей підхід є найбільш прийнятним, оскільки він знімає багато страхів і сумнівів у потенційних інвесторів. Гарантії, надані країнами G7, служитимуть важливим показником для міжнародної спільноти та тих, хто інвестував чи працював у ключових та прибуткових галузях економіки України до розпочатку повномасштабної агресії. Заарештовані російські активи можна використовувати для компенсації частини цих гарантій. Однак важливо розробити конкретний механізм для практичного використання в разі, якщо будь-який бізнес зазнає збитків через російську агресію [14].

Зазначені інструменти можуть сприяти зменшенню ризику втрат для інвесторів і підтримати стійкість економіки під час військових конфліктів. Загалом, забезпечення захисту прав інвесторів в умовах військового конфлікту є складним завданням, але за певних умов можливо досягти достатнього рівня захисту для залучення та утримання інвесторів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Україна зіткнулася зі складною ситуацією через війну з Росією, але уряд України намагається залучити іноземні інвестиції та підвищити інвестиційну привабливість країни в умовах воєнного конфлікту. Іноземні інвестиції в Україну потребують створення сприятливого інвестиційного клімату, щоб залучити більше капіталу та сприяти розвитку економіки. Один з

головних чинників привабливості інвестиційного клімату - це гарантія збереження інвестицій навіть в умовах конфліктів чи нестабільності. Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є складним завданням, але необхідним для залучення іноземних інвестицій та

стимулювання економічного розвитку країни. Для досягнення цієї мети потрібно комплексно підходити до розробки ефективних механізмів регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності, що може стати метою подальших досліджень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Simmons, A M., Chernova, Y. (2022). Russia Announces Annexation of Four Regions of Ukraine. The Wall Street Journal. URL: <https://www.wsj.com/articles/russia-prepares-treaties-to-annex-ukrainian-land-11664536196>.
2. Trusova, N.V., Synchak, V.P., Borovik, L.V., Kostornoi, S.V., Chkan, I.O., Forkun, I.V. Fiscal policy in a decentralized space of the financial system of Ukraine (2020) International Journal of Criminology and Sociology, 9, pp. 2891-2904.
3. Visa information (2019). Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/en/consular-affairs/entry-and-stay-foreigners-ukraine/visa-information>.
4. World Investment Report 2023. Investing In Sustainable Energy For All / United Nations /Geneva, 2023. 231 p.
5. Браїлян Є. (2022) Топ-10 перемог зовнішньої політики України. АрміяInform URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/24/top-10-peremog-zovnishnoyi-polityky-ukrayiny/>
6. Відносини Україна–НАТО (2023). Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
7. Володимир Зеленський: людина року та почесні нагороди Президента України (2022). Visit Ukraine today. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1300/volodimir-zelenskii-lyudina-roku-ta-pocesni-nagorodiprezidenta-ukraini-v-2022-roci>
8. Європарламент визнав Росію державою-спонсором тероризму. Що це значить (2022). BBC NEWS Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63730807>
9. ЄС ухвалив 11-й пакет санкцій проти Росії за продовження незаконної війни проти України (2023). Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/kgenu>.
10. Інвестиції в Україну та відновлення економіки (2022). Міністерство економіки України. Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiUVukrainuTaVidnovlen niaEkonomiki>
11. Почерніна Н. Державно-приватне партнерство у сфері туризму як засіб реалізації цілей сталого розвитку. Траєкторія Науки = Path of Science. 2020. Vol. 6. No 6. PP. 3001–3011.
12. Про інвестиційну діяльність : Закон України N 1560XII від 18.09.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. No 47. Ст. 646.
13. Прямі іноземні інвестиції (2023). Minfin.com.ua — український портал про фінанси і інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>.
14. Різник Д. (2023). Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. Економіка та суспільство URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60>
15. Угода про асоціацію. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu>
16. Умови надання статистичної інформації (2023). Державна служба статистики України. URL: http://www.zt.ukrstat.gov.ua/koryst_inf.htm.

REFERENCES

1. Simmons, A M., Chernova, Y. (2022). Russia Announces Annexation of Four Regions of Ukraine. The Wall Street Journal. Retrieved from: <https://www.wsj.com/articles/russia-prepares-treaties-to-annex-ukrainian-land-11664536196>. [in English].
2. Trusova, N.V., Synchak, V.P., Borovik, L.V., Kostornoi, S.V., Chkan, I.O., Forkun, I.V. Fiscal policy in a decentralized space of the financial system of Ukraine (2020) International Journal of Criminology and Sociology, 9, pp. 2891-2904. [in English].
3. Visa information (2019). Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrayiny. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/en/consular-affairs/entry-and-stay-foreigners-ukraine/visa-information>. [in Ukrainian]

4. World Investment Report 2023. Investing In Sustainable Energy For All / United Nations /Geneva, 2023. 231 p. [in English].
5. Braylyan YE. (2022) Top-10 peremoh zovnishn'oyi polityky Ukrainy. [Top 10 victories of Ukraine's foreign policy] ArmiyaInform Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2022/08/24/top-10-peremog-zovnishnoyi-polityky-ukrayiny/> [in Ukrainian]
6. Vidnosyny Ukrainy–NATO (2023). [Ukraine-NATO relations] Vikipediya – vil'na entsyklopediya. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian]
7. Volodymyr Zelens'kyi: lyudyna roku ta pocesni nahorody Prezydenta Ukrainy (2022). [Volodymyr Zelenskyi: person of the year and honorary awards of the President of Ukraine] Visit Ukraine today. Retrieved from: <https://visitukraine.today/uk/blog/1300/volodimir-zelenskii-lyudina-roku-ta-pocesni-nagorodiprezidenta-ukraini-v-2022-roci> [in Ukrainian]
8. Evroparlament vyznav Rosiyu derzhavoyu-sponsorom teroryzmu. Shcho tse znachyt' [The European Parliament recognized Russia as a state sponsor of terrorism. What Does It Mean] (2022). BBC NEWS Ukrainy. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63730807> [in Ukrainian]
9. YES ukhvalyv 11-y paket sanktsiy proty Rosiyi za prodovzhennya nezakonnoyi viyny proty Ukrainy (2023). [The EU adopted the 11th package of sanctions against Russia for continuing the illegal war against Ukraine] Predstavnytstvo Yevropeys'koho Soyuzu v Ukraini. Retrieved from: <http://surl.li/kgenu>. [in Ukrainian]
10. Investytsiyi v Ukrainu ta vidnovlennya ekonomiky (2022). [Investments in Ukraine and economic recovery] Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Viddil zv'yazkiv z hromads'kistyuu ta zasobamy masovoyi informatsiyi. Retrieved from: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiky> [in Ukrainian]
11. Pochernina N. Derzhavno-privatne partnerstvo u sferi turyzmu yak zasib realizatsiyi tsiley staloho rozvytku. [Public-private partnership in the field of tourism as a means of realizing the goals of sustainable development] Traektorîa Nauki = Path of Science. 2020. Vol. 6. No 6. PP. 3001–3011. [in Ukrainian]
12. Pro investytsiyu diyal'nist' : Zakon Ukrainy N 1560–KHII vid 18.09.1991 r. [On investment activity: Law of Ukraine] Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 1991. No 47. P. 646. [in Ukrainian]
13. Pryami inozemni investytsiyi (2023). [Direct foreign investment] Minfin.com.ua — ukrayins'kyy portal pro finansy i investytsiyi. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>. [in Ukrainian]
14. Riznyk D. (2023). Investytsiyina diyal'nist' v Ukraini pislya povnomashtabnoho vtorhnennya v Ukrainu. [Investment activity in Ukraine after the full-scale invasion of Ukraine. Economy and society] Ekonomika ta suspil'stvo Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60> [in Ukrainian]

Отримано 25.02.2024